

Novatek przejmuje aktywa Shella na Sachalinie

Filip Rudnik

11 kwietnia premier FR Michaił Miszustin podpisał rozporządzenie zezwalające na sprzedaż blisko 27,5% akcji państwowej spółki Sachalinskaja Energija, realizującej projekt naftowo-gazowy Sachalin-2 na Dalekim Wschodzie, rosyjskiej firmie Novatek za 94,8 mld rubli (tj. ok. 1,6 mld dolarów). Będące przedmiotem transakcji udziały należały wcześniej do zachodniego giganta Shella, który w marcu 2022 r. w odpowiedzi na rosyjską agresję na Ukrainę ogłosił wycofanie się z Rosji, ale nie mógł wyprzedać swojego majątku w wyniku wprowadzonego przez władze FR zakazu. Sytuacja zmieniła się w kwietniu br., kiedy rosyjskie media poinformowały o udzieleniu przez prezydenta Władimira Putina zgody na wypłacenie zachodniej firmie 94,8 mld rubli w ramach rekompensaty za pozostawione aktywa. Koncern uzyskał też zezwolenie na wymianę tych środków na waluty zachodnie i wywiezienie ich z Rosji. Zainteresowane strony – Novatek i Shell – do tej pory nie skomentowały transakcji.

Naftowo-gazowy projekt Sachalin-2 realizowany jest na podstawie umowy o rozdziale produkcji (Production Sharing Agreement, PSA) podpisanej w 1994 r. i mającej gwarantować przez rząd FR inwestorom stałe warunki działalności. W ramach przedsięwzięcia wybudowano pierwszy w Rosji zakład skraplania gazu, dysponujący obecnie dwiema liniami o całkowitej mocy produkcyjnej ok. 11 mln ton LNG rocznie. W 2022 r. Sachalin-2 wytworzył 11,5 mln ton LNG oraz 3,9 mln ton ropy naftowej. Surowce są sprzedawane przede wszystkim odbiorcom azjatyckim, m.in. Chinom, Japonii i Korei Południowej.

Pierwotnie operatorem projektu był jego większościowy udziałowiec – Royal Dutch Shell. W 2007 r. w wyniku nacisków rosyjskich władz kontrolę nad Sachalinem-2 przejął Gazprom, co poskutkowało zmianą struktury akcjonariatu. Do 2022 r. przedsięwzięciem zarządzała zarejestrowana na Bermudach spółka Sakhalin Energy Investment Company Ltd., której udziałowcami byli Gazprom (50% plus 1 akcja) wraz z trzema partnerami zagranicznymi: japońskimi Mitsui (12,5%) i Mitsubishi (10%) oraz Shell (27,5% minus 1 akcja). 30 czerwca 2022 r. Kreml na mocy prezydenckiego dekretu przejął cały majątek Sakhalin Energy i powołał na operatora projektu zarejestrowaną w Rosji spółkę z o.o. Sachalinskaja Energija. Dotychczasowym akcjonariuszom zaproponowano przejęcie analogicznej części udziałów w nowej strukturze. Gazprom oraz japońskie Mitsui i Mitsubishi przyjęły ofertę, zaś Shell potwierdził swój zamiar wyjścia z inwestycji i sprzedaży akcji. Moskwa zablokowała jednak możliwość przeprowadzenia transakcji. Zgodnie z dekretem Putina z 8 września 2022 r. sprzedaż rosyjskich aktywów przez podmioty pochodzące z „państw nieprzyjaznych FR” uzależniona została od aprobaty rządu.

Komentarz

- Decyzja o wypłaceniu Shellowi blisko 94,8 mld rubli za udziały w projekcie Sachalin-2 stanowi precedens na tle polityki nierynkowego przejmowania aktywów zachodnich spółek wycofujących się z Rosji (zob. [„Milczenie owiec”. Rosyjski wielki biznes w czasie wojny](#)). Najprawdopodobniej dzięki tej transakcji Kreml próbuje minimalizować zagrożenie objęcia sektora gazowego – zwłaszcza LNG – dalszymi restrykcjami państw unijnych. Trwający eksport gazu do UE stanowi dla Kremla nie tylko źródło dochodów, lecz także instrument nacisku ze względu na groźbę jednostronnego odcięcia dostaw na Zachód. Ewentualne przejęcie przez Novatek udziałów w Sachalinie-2 za bezcen mogłoby się stać katalizatorem kolejnych sankcji i skutkować np. embargiem na import LNG oraz dodatkowo skomplikowałoby relacje koncernu z zagranicznymi partnerami (głównie z francuskim TotalEnergies, ale też spółkami chińskimi i japońskimi). Należy podkreślić, że rozwój branży gazu skroplonego w Rosji dotychczas odbywał się w ścisłej współpracy z firmami międzynarodowymi i przy wykorzystaniu zachodnich technologii.
- Przejęcie udziałów w projekcie Sachalin-2 wzmocni pozycję Novateku w rosyjskim sektorze gazowym, utwierdzając jego dominację w branży LNG. Koncern ten już od kilku lat jest beneficjentem polityki Kremla mającej na celu zwiększenie produkcji gazu skroplonego. Dla przykładu realizowany przez Novatek projekt Jamał LNG został zwolniony na 12 lat z podatku od wydobywania oraz ceł eksportowych (zob. [Ekspansja na koszt państwa: Novatek motorem rosyjskiego sektora LNG](#)). Dodatkowo, ze względu na stopniową redukcję przez Gazprom dostaw surowca za pośrednictwem gazociągów do Europy, znaczenie LNG dla Kremla wzrosło. W 2022 r. FR wyeksportowała ok. 46 mld m³ LNG (ok. 33 mln ton, wzrost o 8,6% r/r), z czego do odbiorców unijnych trafiło 19,2 mld m³ (wobec ok. 62 mld m³ dostarczonych UE przez Gazprom za pośrednictwem gazociągów). Zgodnie z państwowymi planami produkcja LNG w Rosji w kolejnych latach ma się zwiększać, głównie dzięki inwestycjom Novateku (m.in. projekt Arktyczny LNG 2). Poważną przeszkodą na drodze do realizacji tych planów mogą się jednak okazać sankcje oraz odcięcie kraju od zachodnich technologii wykorzystywanych przy produkcji gazu skroplonego i jego transporcie. Rosyjskie rozwiązania technologiczne (np. „Arkticzeskij kaskad”) są jak dotąd znacznie mniej wydajne od zagranicznych.
- Decyzja o przekazaniu udziałów w projekcie Sachalin-2 Novatekowi jest demonstracją podporządkowania polityki gospodarczej interesom kremlowskiej elity. Przejmowanie aktywów wycofujących się z Rosji zachodnich koncernów przez osoby z najbliższego otoczenia Putina to sposób Kremla na częściową rekompensatę strat ponoszonych przez rodzimy wielki biznes w związku z wojną i sankcjami, a także na podtrzymanie lojalności jego przedstawicieli. Faworyzowanie przy tym Novateku jest wynikiem związków towarzysko-biznesowych Putina z właścicielami spółki. Jednym z głównych akcjonariuszy koncernu pozostaje Giennadij Timczenko, który swój majątek zawdzięcza bliskim relacjom z prezydentem FR. W marcu 2022 r. Timczenko zrezygnował wprawdzie z zasiadania w radzie nadzorczej Novateku, gdyż został objęty unijnymi sankcjami, ale do tej pory dysponuje ok. 23% akcji poprzez holding Volga Group. Największym udziałowcem Novateku jest natomiast blisko współpracujący z Timczenką Leonid Michelson (24,76% akcji); pozostała część udziałów należy do francuskiej TotalEnergies (19,4%), Gazpromu (9,99%) oraz drobnych akcjonariuszy. Niemniej od marca 2022 r.

francuski podmiot stopniowo wycofuje się z rosyjskich aktywów (m.in. nie uwzględnia udziałów w Novateku w księgach rachunkowych) ze względu na rosyjską agresję na Ukrainę i zagrożenie sankcyjne.